

Olje- og energidepartementet
Postboks 8148 Dep
0033 OSLO

19. januar 2005

**HØRINGSUTTALELSE TIL UTKAST TIL LOV OM PLIKTIGE ELSERTIFIKATER
FELLES UTTALELSE FRA VANNBEVEGELSEN OG STRØMFORBRUKERNE**

Vannbevegelsen og Strømforbrukerne vil bemerke at høringsfristen er svært kort. Det må også tas i betraktning at fristen i praksis blir enda kortere når man tar hensyn til at julen befinner seg innenfor de to månedene for høring. Departementet presiserer imidlertid at det er viktig at høringsfristen overholdes, fordi saken skal legges frem for Stortinget allerede til våren.

Vi undrer oss over hvorfor det har slik hast og hvorfor man ser så liten hensikt i en offentlig diskurs. Korte høringsfrister hører, etter vårt syn, ikke hjemme i et system som legger vekt på demokratisk behandling.

Parallelt med høringen gjennomføres det en utredning av de økonomiske konsekvensene av lovforslaget. Høringsuttalelsene vil altså ikke kunne ta hensyn til de resultater utredningen kommer frem til. Det er innlysende at innføring av elsertifikater vil få økonomiske konsekvenser. Det er derfor vanskelig å se gode grunner til at høringen for utkast til lov om elsertifikater går parallelt med konsekvensutredningen.

Vannbevegelsen og Strømforbrukerne ber om at høringsfristen utsettes til minimum en måned etter at utredningen om de økonomiske konsekvensene av lovforslaget foreligger. Da vil man også kunne overholde kravet om tre måneders høring, selv om vi mener at høringsfristen egentlig burde være tre måneder fra og med fremleggelsen av konsekvensutredningen, for å sikre en forsvarlig og demokratisk behandling.

Selv om vi står ved et ønske om forlenget høringsfrist, vil vi allikevel innenfor den fristen departementet har gitt, fremme følgende høringsuttalelse:

Lovens formål er å øke produksjonen av elektrisitet fra fornybare energikilder. Som fornybare energikilder gjelder: vannkraft, vindkraft, solenergi, havenergi, geotermisk varme og bioenergi. Den økte produksjonen skal betales av husholdningene gjennom pliktig kjøp av elsertifikater i et felles norsk-svensk sertifikatmarked.

Undertegnede organisasjoner kan ikke finne at formålet er begrunnet i det totale norske strømforbruket, og aller minst i husholdningenes forbruk, som vil få de økonomiske belastningene ved innføringen av elsertifikater.

99% av strømproduksjonen i Norge stammer fra vannkraft, en ren og evig fornybar ressurs. Produksjonen er stor nok til å dekke det totale behovet for strøm innenlands. Siden kraftbransjen ble liberalisert eksporteres det imidlertid til dels store mengder strøm. Eksempelvis ble det i 2002 eksportert tre ganger så mye strøm fra Norge som det ble importert. Eksporten tilsvarte 19 Alta-kraftverk. I 2000 ble det eksportert strøm tilsvarende 38 Alta-kraftverk. Det er allikevel en utbredt, men ikke desto mindre feilaktig oppfatning, at Norge produserer for lite energi. Et blikk på statistikken over produksjon og eksport for de siste tre år vil imidlertid kunne motbevise dette. I 22 av de siste 30 årene har Norge hatt en nettoeksport av strøm. Og årene med importoverskudd følger uten unntak etter år med stor eksport. Dette vitner om at det ikke er mangel på ren og fornybar energi til å dekke innenlands behov. Allikevel er norske forbrukere havnet i en situasjon med usikre kraftleveranser. Kraftverkernes sterkt varierende fyllingsgrad og kraftproduksjon skyldes imidlertid ikke mangel på nedbør. Den er snarere et resultat av politiske beslutninger.

Norge har verdens mest liberale energilovgivning. Norsk kraftproduksjon er også blitt delaktig i et europeisk energimarked. Liberaliseringen av kraftsektoren innebærer blant annet at kraftverkene ikke lenger har oppdekningsplikt. Det vil si at kraftprodusentene ikke har plikt til å forsyne norske forbrukere. Kraftverkene kan selge strømmen til dem som betaler best. Betalingsvilligheten er fremdeles høyere i de utland vi har overføringer til, enn den er innenlands. Fordi vi er rikt forsynt med vannkraft, og ressursene hittil har vært ansett for å tilhøre fellesskapet, har vi også vært begunstiget med lavere strømpriser enn våre naboland. Men prisene er nå i større grad jevnet ut, slik at bare manglende transmisjonssystemer gjør at prisene kan holde seg noe lavere her enn på Kontinentet. Ifølge det nordiske energisamarbeidet Nordel er imidlertid overføringskapasiteten en "flaskehals". Statnett og Nordel har derfor lenge søkt å få politisk og statlig økonomisk støtte til å bygge ut overføringskapasiteten til Tyskland, Nederland og England. 14. desember i fjor fikk Statnett tillatelse til å legge ledning til Eemshoven i Nederland. Det vil øke overføringskapasiteten med 20%. Eksporten kommer dermed ikke til å avta. Tvert imot vil det nødvendigvis til tider måtte oppstå enda større underskudd på norskprodusert vannkraft for innenlands forbruk. Det betyr at vi blir enda mer avhengig av import. Importbehovet kommer altså til å øke.

Den kraften vi importerer er ikke nødvendigvis fornybar. Den består både av atomkraft, olje, gass og kullkraft. Men årsaken til at norske forbrukere er avhengig av utenlandsprodusert kraft fra forurensende energiverk, skyldes, som nevnt, utelukkende at norske kraftverk ikke lenger har oppdekningsplikt. Dette er en politisk avgjørelse. Norske forbrukere skal nå måtte betale for denne energipolitikken.

Elsertifikater innebærer at husholdningene skal betale for utbygging av energiverk som kan produsere mer fornybar energi. Industrien vil derimot ikke få tilsvarende forpliktelser. Ser vi imidlertid på fordelingen av elektrisitetsforbruket, viser det seg at husholdningene står for ca. 35% av det totale forbruket, mens industrien tar 42% (2002). Det er også industrien, spesielt metallindustrien, som står for økningen i strømforbruket. Foreløpige tall viser at metallindustrien økte strømforbruket med 8,6% i 2003. (Det bør bemerkes at metallindustriens økte forbruk av strøm ikke medførte flere arbeidsplasser. Det er tvert imot en automatisering av industrien, med færre antall ansatte, som er grunnen til det økte forbruket.) Totalt lå strømforbruket i 2003 på 1994-nivå, mens det i 2004 økte til 1998-nivå.

Tallene viser at en utbygging av nye - eller effektivisering av gamle - kraftverk ikke er ment å tjene husholdningene. Men det er allikevel disse som skal betale utbyggingen.

Elsertifikatene skal sikre at utbyggerne får dekket kostnadene ved nybygg og effektivisering ved at husholdningene blir forpliktet til å kjøpe en viss andel energi fra *nye* energiverk. Det er derfor i første rekke eierne av energiverkene som vil tjene på ordningen med pliktige elsertifikater. Samtidig vil elsertifikatene bidra til at EU oppfyller sine forpliktelser overfor Kyotoprotokollen.

Kyoto-protokollen og handel med utslippskvoter

Forslaget til Lov om pliktige elsertifikater må ses i sammenheng med Kyoto-avtalen og den kommende handelen med utslippskvoter. Forslaget har sammenheng med EUs miljøpolitikk og EUs forpliktelser etter Kyoto-protokollen. En rapport for Olje- og energidepartementet (Joule AS, jan 2002) bekrefter dette: "Fordi naturgitte forutsetninger for fornybare energikilder er så ulike i forskjellige regioner av EU, vil et energisystem som drar nytte av nettopp dette ha bedre forutsetninger for å oppfylle krav til økonomisk effektivitet enn nasjonale systemer (...) Dette (...) innebære(r) at man får en konsentrasjon av investeringer i de områder og de land der forutsetningene ligger best til rette. Man får vindkraft der det blåser og bioenergi der det finnes biomasse osv. Dette ville (...) bidra til å oppfylle EU sin kollektive forpliktelse etter Kyoto-protokollen. I en slik situasjon ville det være uinteressant hvor i EU utslippsreduksjoner av klimagasser finner sted." Med andre ord, *når vi bygger ut fornybare energikilder i Norge, kan klimautslippene i EU reduseres*. Rapporten fortsetter: "Det ville også være mindre viktig hvor ny produksjonskapasitet fra fornybare energikilder blir etablert gitt at det er et velfungerende og tilstrekkelig transmisjonssystem for kraft." *Tilstrekkelig transmisjonssystemer* betyr for eksempel *strømledninger fra Norge til Kontinentet*. Med strømkabel til Eemshaven kan EUs nye produksjonskapasitet legges til Norge.

De land som har undertegnet Kyoto-protokollen har vedtatt at de totale utslippene av klimagasser skal reduseres med 5% i forhold til 1990-nivå i perioden 2008 - 2012. En vesentlig del av utslippskvotene i EU er gitt til kullkraftverk. EU kan oppfylle sine forpliktelser overfor Kyoto-protokollen om energiproduksjonen legges om til fornybare energikilder. EU ønsker derfor å øke andelen fornybar energi til 22% av den totale kraftproduksjonen. EU legger imidlertid vekt på at tiltakene i den anledning bør være "kostnadseffektive". EU er kommet frem til at det er mest "kostnadseffektivt" om Norge står for en vesentlig del av utbyggingen av den fornybare energiproduksjonen. Vi har mye vann og mange vannfall.

Norske husholdninger betaler EUs miljøtiltak

Elsertifikat-ordningen går ut på at nettselskapene vil bli forpliktet til å formidle en nærmere fastsatt andel energi fra *ny* fornybar kraftproduksjon. Husholdningene (ikke industrien) vil samtidig måtte kjøpe en like stor andel av sitt totale årsforbruk av den samme typen energi. Den *eksisterende* vannkraftproduksjonen i Norge vil ikke få noen betydning i denne sammenheng, til tross for at den er både ren og fornybar. Energiverket må nemlig være så nytt at det ikke har vært i drift før 1. januar 2004. Det er altså bare tale om *ny* fornybar energi.

Elsertifikatene skal være et insentiv for kraftselskapene til å bygge ut eller effektivisere eksisterende kraftverk. Effektiviseringsgevinsten, mer kraft ut av samme vannmengde, vil derfor falle inn under elsertifikat-ordningen. Et kraftverk som kan vise til nyinvesteringer som

øker kraftproduksjonen har rett til elsertifikat. Et elsertifikat gir igjen rett til en høyere pris. Prisen skal kunne dekke nyinvesteringene innenfor en gitt tidsramme.

Hydro er blant de kraftprodusentene som syns å være forberedt på den kommende situasjonen. Et av satsningsområdene er, ifølge assisterende direktør, *ny* fornybar energi. Selskapet har allerede investert 1,5 milliarder kroner i "effektiviseringstiltak" i Tyin kraftverk. "Effektiviseringen" gikk ut på å bygge et helt nytt kraftverk, som kan produsere strøm til 8000 flere husholdninger uten å forbruke mer vann. Ass. dir. Knut Johan Malvik mener at investeringen ikke kan forsvares. Vi vil tro ham, såfremt elsertifikater ikke skulle bli innført. Men da ville vel heller ikke Hydro ha gjort denne investeringen. Kravet til avkastning er ikke blitt mindre etter at energisektoren ble liberalisert. Investeringer gjøres også på mer kortsiktig basis i dag enn tidligere, hvilket øker kravene til raskere fortjeneste. Med elsertifikater vil avkastningen kunne bli tilfredsstillende ut fra moderne krav. Malvik innrømmer imidlertid også at "noen flere bekker (er) ledet inn i tunnelen". Det vil kunne gi større produksjon, slik at kostnadene ved utbyggingen kan fordeles på flere husholdninger.

Det er husholdningene som skal betale utbyggingen av nye kraftverk, modernisering og effektivisering av eksisterende vannkraft, bygging av vindmølleparker osv. Industrien vil ikke bli forpliktet til å kjøpe andeler av ny fornybar energi. Investeringene skal betales av husholdningene over strømregningen, dels er de betalt av fellesskapet via skatteseddelen og overført som statlige tilskudd før 01.01.04. Statlige tilskudd etter denne dato må tilbakebetales med renter, hvis mengden energi skal kunne regnes som *ny* fornybar. Det er imidlertid husholdningene som vil bli belastet tilbakebetalingen inkludert renter.

Parallelt(!) med høringen av Lov om pliktige elsertifikater gjennomføres en utredning av de økonomiske konsekvensene av lovforslaget. Vi får altså ikke kjennskap til de økonomiske konsekvensene *før høringsfristen er utløpt*. Noen av dem er det imidlertid ikke så vanskelig å innse: Det er de alminnelige husholdningene som skal betale kalaset.

Konklusjon

Vannbevegelsen og Strømforbrukerne er av den oppfatning at Lov om elsertifikater vil kunne oppfylle formålet, som er økt produksjon av elektrisitet fra fornybare energikilder. Vi mener imidlertid at loven ser fullstendig bort fra at våre naturressurser, i første rekke vannkraften, tilhører fellesskapet. Loven forsterker den allerede kommersielle utnyttelsen av vannkraften til fordel for store kapitalinteresser, mens befolkningen, det vil si de enkelte husstander, skal betale den økte kapasiteten. Som påpekt, er det ikke mangel på ren fornybar energi i Norge. Det er derfor ikke riktig å pålegge norske husstander å betale for omleggingen av forurensende kraftproduksjon i andre land.

Vannbevegelsen og Strømforbrukerne stiller seg avvisende til Utkast til Lov om pliktige elsertifikater.

Trude M. Thomassen

Trude Malthe Thomassen
daglig leder
Vannbevegelsen

Per Christian Gillebo

Per Christian Gillebo
daglig leder
Strømforbrukerne